

Sygn. akt I DO 32/19

UCHWAŁA

Dnia 5 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Bednarek (przewodniczący)

SSN Piotr Sławomir Niedzielak (sprawozdawca)

Łukasz Jan Kotynia (ławnik Sądu Najwyższego)

Protokolant starszy sekretarz sądowy Mariusz Pogorzelski

w sprawie prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. - J. B.

po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej

na posiedzeniu w dniu 5 grudnia 2019 r.

zażalenia wnioskodawcy - Naczelnika Wydziału Spraw Wewnętrznych Prokuratury Krajowej

na uchwałę Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym

z dnia 21 marca 2019 r., sygn. akt PK I SD (...) (PK XIV Ds.(...))

o zezwolenie na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej za czyn z art. 231 § 1 kk i art. 239 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk.

działając na podstawie art. 135 § 13 Ustawy z dnia 28.01.2016 r. Prawo o prokuraturze i art. 437 § 2 kpk

uchwalił:

1. zmienić zaskarżoną uchwałę w ten sposób, że zezwolić na pociągnięcie prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. – J. B. do odpowiedzialności karnej za to, że: w okresie od dnia 02 marca 2015 roku do dnia 26 czerwca 2015 roku w W., zajmując stanowisko prokuratora Prokuratury Okręgowej w W., jako prowadzący postępowanie Prokuratury Okręgowej w W. o sygn. VI Ds (...), na podstawie art. 2 w zw. z art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 roku o prokuraturze (t. j. Dz. U. z 2011 roku, poz. 1599 z późniejszymi zmianami), będąc zobowiązanym do strzeżenia praworządności oraz czuwania nad ściganiem przestępstw poprzez

prowadzenie postępowania karnego, nie dopełniła w tym zakresie obowiązków w ten sposób, iż wbrew § 61a ust. 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 września 2014 roku „Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury” (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1218), w związku z wydaniem w dniu 19 lutego 2015 roku przez prokuratora referenta postanowienia o wyłączeniu materiałów ze sprawy Prokuratury Okręgowej w W. o sygn. VI Ds (...), w sytuacji zachodzącego uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstw ściganych z urzędu, nie wydała postanowienia o wszczęciu śledztwa w sprawie o sygn. VI Ds (...) i nie zrealizowała celów postępowania przygotowawczego w zakresie określonym w art. 297 § 1 pkt 1, 4 i 5 ustawy z dnia 06 czerwca 1997 roku kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2016 roku, poz. 1749 z późniejszymi zmianami) - dalej k.p.k., czym zaniechała ustalenia, czy zostały popełnione czyny zabronione i czy stanowią one przestępstwo oraz zaniechała wyjaśnienia okoliczności sprawy, w tym ustalenia osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody, a także nie zebrała, nie zabezpieczyła oraz odstąpiła w niezbędnym zakresie od utrwalenia dowodów dla sądu odstępując od wykonania czynności procesowych, a ponadto zaniechała przeprowadzenia dowodów wynikających z informacji zawartych w materiałach niejawnych, mających na celu ich procesową weryfikację, co w konsekwencji doprowadziło do dowolnej, a nie swobodnej oceny materiału dowodowego oraz wydania w dniu 26 czerwca 2015 roku postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa o sygn. VI Ds (...) wobec braku znamion czynów zabronionych, to jest na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., co skutkowało naruszeniem podstawowych zasad procesu karnego, a w szczególności zasad obiektywizmu, swobodnej oceny dowodów oraz legalizmu wyrażonych w art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k. oraz art. 10 § 1 k.p.k., czym działała na szkodę interesu publicznego wyrażającego się w prawidłowym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości i jednocześnie swoim zachowaniem utrudniła osiągnięcie celów postępowania karnego prowadzonego w Prokuraturze Okręgowej w W. o sygn. VI Ds (...), to jest za przestępstwo z art. 231 § 1 k.k.;

2. kosztami postępowania odwoławczego obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 20 września 2017 r. w sprawie o sygn. akt PK XIV Ds.(...) Prokurator Krajowy wniósł do Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. J. B. za czyn polegający na tym, że:

w okresie od dnia 02 marca 2015 roku do dnia 26 czerwca 2015 roku w W., zajmując stanowisko prokuratora Prokuratury Okręgowej w W., jako prowadzący postępowanie Prokuratury Okręgowej w W. o sygn. VI Ds (...), na podstawie art. 2 w zw. z art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 roku o prokuraturze (t. j. Dz. U. z 2011 roku, poz. 1599 z późniejszymi zmianami), będąc zobowiązanym do strzeżenia praworządności oraz czuwania nad ściganiem przestępstw poprzez prowadzenie postępowania karnego, nie dopełniła w tym zakresie obowiązków w ten sposób, iż wbrew §61 ust. 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 września 2014 roku „Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury” (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1218), w związku z wydaniem w dniu 19 lutego 2015 roku przez prokuratora referenta postanowienia o wyłączeniu materiałów ze sprawy Prokuratury Okręgowej w W. o sygn. VI Ds (...), w sytuacji zachodzącego uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstw ściganych z urzędu, nie wydała postanowienia o wszczęciu śledztwa w sprawie o sygn. VI Ds (...) i nie zrealizowała celów postępowania przygotowawczego w zakresie określonym w art. 297 § 1 pkt 1, 4 i 5 ustawy z dnia 06 czerwca 1997 roku kodeks postępowania karnego (tj. Dz. U. z 2016 roku, poz. 1749 z późniejszymi zmianami) - dalej k.p.k., czym zaniechała ustalenia, czy zostały popełnione czyny zabronione i czy stanowią one przestępstwo oraz zaniechała wyjaśnienia okoliczności sprawy, w tym ustalenia osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody, a także nie zebrała, nie zabezpieczyła oraz odstąpiła w niezbędnym zakresie od utrwalenia dowodów dla sądu odstępując od wykonania czynności procesowych, a ponadto zaniechała przeprowadzenia dowodów wynikających z informacji zawartych w materiałach niejawnych, mających na celu ich procesową weryfikację, co w konsekwencji doprowadziło do dowolnej, a nie swobodnej oceny materiału dowodowego oraz wydania w dniu 26

czerwca 2015 roku postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa o sygn. VI Ds (...) wobec braku znamion czynów zabronionych, to jest na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., co skutkowało naruszeniem podstawowych zasad procesu karnego, a w szczególności zasad obiektywizmu, swobodnej oceny dowodów oraz legalizmu wyrażonych w art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k. oraz art. 10 §1 k.p.k., czym działała na szkodę interesu publicznego wyrażającego się w prawidłowym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości i jednocześnie swoim zachowaniem utrudniła osiągnięcie celów postępowania karnego prowadzonego w Prokuraturze Okręgowej w W. o sygn. VI Ds (...), pomagając tym samym uniknąć odpowiedzialności karnej J. R., A. D., R. N., a także innym osobom, to jest o przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. i art. 239 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Uchwałą z dnia 17 listopada 2017 r. w sprawie o sygn. akt PK I SD (...) Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym odmówił zezwolenia na pociągnięcie prokurator J. B. do odpowiedzialności karnej.

Zażalenie na uchwałę (PK XIV Ds(...)) wniósł Prokurator Krajowy. Zaskarżył uchwałę w całości, wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i wydanie uchwały zezwalającej na pociągnięcie prokurator J. B. do odpowiedzialności karnej, ewentualnie o uchylenie zaskarżonej uchwały i przekazanie sprawy Sądowi Dyscyplinarnemu przy Prokuratorze Generalnym celem ponownego rozpoznania.

Zażalenie na uchwałę (PK I BP (...)) wniósł Rzecznik Dyscyplinarny Prokuratora Generalnego. Zaskarżył uchwałę w całości i wniósł o jej zmianę poprzez zezwolenie na pociągnięcie prokurator J. B. do odpowiedzialności karnej w zakresie wskazanym we wniosku Prokuratora Krajowego z dnia 20 września 2017 r.

Uchwałą z dnia 29 maja 2018 r. w sprawie o sygn. akt PK I OSD (...) Odwoławczy Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym uchylił zaskarżoną uchwałę, sygn. akt PK I SD (...), i przekazał sprawę Sądowi Dyscyplinarnemu pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Uchwałą z dnia 21 marca 2019 r., sygn. akt I SD (...), Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym odmówił zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. J. B. za czyn wskazany we wniosku Prokuratora Krajowego z dnia 20 września 2017 r., sygn. akt PK XIV Ds(...).

Uchwałę tę zaskarżył Naczelnik Wydziału Spraw Wewnętrznych Prokuratury Krajowej.

Zarzucił uchwale – na podstawie art. 438 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 427 § 1 i 2 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za jej podstawę, mający wpływ na jej treść, polegający na przyjęciu, że brak jest podstaw do zezwolenia na pociągnięcie prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. J. B. do odpowiedzialności karnej za czyn z art. 231 § 1 k.k. i art. 239 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., podczas gdy rezultaty poczynionych w tym zakresie ustaleń i okoliczności ocenione prawidłowo, we wzajemnym ze sobą powiązaniu prowadzą do wniosku przemawiającego za koniecznością zezwolenia na pociągnięcie prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. J. B. do odpowiedzialności karnej.

W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonej uchwały poprzez zezwolenie na pociągnięcie prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. J. B. do odpowiedzialności karnej za czyn z art. 231 § 1 k.k. i art. 239 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Odpowiedź na zażalenie wniosła obwiniona podnosząc jego niezasadność i wnosząc o jego nieuwzględnienie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wywiedzione zażalenie jest co do zasady trafne. Przedstawione przy wniosku dowody wskazują bowiem na dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przez prokurator J. B. przestępstwa z art. 231 § 1 k.k.

Analiza zaskarżonej uchwały przez pryzmat zgromadzonego materiału dowodowego znajdującego się w aktach sprawy – zarówno części jawnej, jak i niejawnej dowodzi jednoznacznie, że jest ona dowolna.

Sąd Dyscyplinarny w istocie rzeczy nie odniósł się do istoty wniosku i przedstawił argumentację, która praktycznie w ogóle nie dotyczy kwestii, czy wobec prokurator J. B. zachodzi, określona w art. 135 § 5 zd. 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, przesłanka dostatecznie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa określonego we wniosku.

Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym abstrahuje od faktu, że we wniosku podnosi się, że J. B. nie dopełniła konkretnych obowiązków ciążących na

każdym prokuratorze z mocy prawa. Koncentruje się wyłącznie na atrybucie niezależności prokuratora i na zasadzie swobodnej oceny dowodów. Bezpodstawnie zestawia, a w istocie utożsamia atrybut „niezależności prokuratora” z „niezawisłością sędziowską”. Jednocześnie nie chce pamiętać, że dana decyzja procesowa znajduje ochronę wynikającą z zasady swobodnej oceny dowodów dopiero wówczas, gdy postępowanie zostało przeprowadzone w wyczerpujący sposób, co nie miało miejsca w niniejszej sprawie.

Należy podkreślić, że prokurator J. B. odmówiła wszczęcia postępowania w sprawie, która została wyłączona do odrębnego prowadzenia dlatego, że zachodziło podejrzenie popełnienia konkretnych czynów zabronionych opisanych w postanowieniu o wyłączeniu materiałów do odrębnego postępowania, w którym wskazano, że w ich zakresie zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania karnego.

Uczyli tak, praktycznie rzecz biorąc, bez dokonania jakichkolwiek czynności, z wyjątkiem sporządzenia trzech notatek urzędowych, w tym jednej ze spotkania z funkcjonariuszami CBA. Kuriozalnym jest przy tym, że dwie z tych notatek mają, w świetle metodyki pracy prokuratora, jedynie pozór analizy wyłączonych materiałów. Brak w nich bowiem jakichkolwiek rozważań, co do potrzeby i możliwości prowadzenia konkretnych czynności dowodowych dla weryfikacji stanowiska wyrażonego we wskazanym wyżej postanowieniu o wyłączeniu materiałów do odrębnego postępowania. Trzecia, zaś – ta ze spotkania z funkcjonariuszami CBA – świadczy wprost, że J. B., wbrew ustrojowej i procesowej roli prokuratora, wynikającej z ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze i Kodeksu postępowania karnego, *de facto* usiłowała przerzucić, na podległe jej procesowo służby, spoczywający na niej z mocy prawa obowiązek ukierunkowania postępowania i określenia, co najmniej zarysu koniecznych do wykonania czynności. Najzwyczajniej było pani prokurator zupełnie obojętne, czy dojdzie do realizacji ustawowych celów postępowania karnego i się na to godziła. Nieważne są przy tym przyczyny tego stanu rzeczy, choć można przypuszczać, że była nimi zawłość materii, w przedmiocie której obowiązana była wszcząć śledztwo lub uwarunkowania personalne osób, które mogły zostać nim objęte.

To jednak, że dokonanie takich czynności, i to z owocnym z punktu widzenia celów postępowania przygotowawczego skutkiem, było możliwe świadczą wprost dalsze losy postępowania, w którym doszło do sporządzenia postanowień o przedstawieniu zarzutów i ogłoszenia ich wielu osobom.

Zauważyć należy, że o możliwości prowadzenia postępowania przygotowawczego, celem weryfikacji podejrzeń, które legły u podstaw postanowienia o wyłączeniu ze sprawy akt VI Ds. (...) materiałów do odrębnego prowadzenia, świadczy zresztą treść, sporządzonego przez prokurator J. B., postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania (tak w części jawnej, jak i niejawnej). Argumentacja pani prokurator opiera się bowiem co do zasady na założeniu, że „z góry nie można niczego założyć, ani przesądzić”. Tymczasem sam ten zwrot, pomijając nawet szczegóły treści wywodów uzasadnienia wspomnianej decyzji, świadczy o tym, że jego autorka ma świadomość, że w rzeczywistości istnieje sfera okoliczności faktycznych, które wymagają procesowego wyjaśnienia, aby decyzja procesowa wieńcząca postępowanie przygotowawcze była trafna.

Należy zarazem podnieść, że wobec umorzenia postępowanie w zakresie jego pierwotnego wątku, nie zachodziła procesowa konieczność wyłączania do odrębnego postępowania jakichkolwiek materiałów, w jakimkolwiek zakresie, gdyby w rzeczywistości nie zachodziło podejrzenie popełnienia innych przestępstw ściganych z urzędu.

Wypada też podkreślić, że dla oceny czy zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa przez prokurator J. B. nie ma znaczenia, czy norma zawarta w § 61a ust. 5 ówczesnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (wnioskodawca i skarżący zapewne omyłkowo przywołał art. 61 w/w Regulaminu), miała wyłącznie znaczenie techniczne, w kontekście konieczności określenia czasu postępowania, czy też obligowała prokuratora, w określonej w niej sytuacji, do wszczęcia postępowania.

Reasumując, wobec treści materiałów wyłączonych do odrębnego postępowania oraz samego postanowienia w tym przedmiocie, stwierdzić trzeba, że na J. B. ciążył obowiązek wszczęcia i prowadzenia postępowania, z mocy ówczesnie

obowiązujących przepisów art. 3 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze w zw. z art. 297 k.p.k. i w kontekście art. 2 k.p.k.

Przedstawione dowody uzasadniają w dostateczny sposób podejrzenie, że pani prokurator tych obowiązków umyślnie nie dopełniła i działała w ten sposób na szkodę, co najmniej interesu publicznego, polegającego na właściwej realizacji celów postępowania karnego. Przypomnieć w tym kontekście wypada, że przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. jest ze swej istoty bezskutkowe, nie jest zatem konieczne aby wystąpił jakikolwiek uszczerbek w chronionych prawnie dobrach. Wystarczy, że wystąpi zagrożenie takim uszczerbkiem, przy czym zagrożenie to nie musi być realne, wystarczy, że jest abstrakcyjne (patrz np. Kulik Marek, komentarz do art. 231 kodeksu karnego, autorzy Mozgawa Marek (red.), Budyn-Kulik Magdalena, Kozłowska – Kalisz Patrycja, Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, Lex/el., 2019, numer 593423).

Myli się przy tym obrona twierdząc, że odwoływanie się, w kontekście obowiązków pani prokurator, do art. 297 k.p.k. jest błędem, gdyż przepis ten dotyczy wyłącznie wszczętego postępowania. Wystarczy przypomnieć, że art. 297 k.p.k. zarówno w chwili czynu, jak i obecnie mieści się w Dziale VII „Postępowanie przygotowawcze”, Rozdziale 33 „Przepisy ogólne”, a zatem odnosi się również do czynności sprawdzających, o których mowa w Rozdziale 34 „Wszczęcie śledztwa”. Stanowisko obrony w tym względzie jest również nie do zaakceptowania z uwagi na ustrojową rolę urzędu prokuratora.

Na koniec wypada podnieść, o czym obrońcy pani prokurator zdają się nie pamiętać, że immunitet prokuratorski, określony w art. 135 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (uprzednio w art. 54 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze) ma charakter formalny i oznacza wyłącznie konieczność uzyskania przez oskarżyciela zezwolenia władzy, od którego ustawa uzależnia ściganie. Nie jest zatem wyłączone ściganie prokuratorów za przestępstwa tzw. urzędnicze, popełnione w związku ze służbą (również związane z podejmowaniem określonych decyzji procesowych), w tym stypizowane w art. 231 § 1 k.k.

Nie można też nie zauważyć, że w realiach niniejszej sprawy brak jest jakichkolwiek podstaw do stwierdzenia, że wniosek Prokuratora Krajowego nie ma celu wyłącznie realizacji celów postępowania karnego, lecz w rzeczywistości zmierza do naruszenie niezależności prokuratora J. B. (a pośrednio i innych prokuratorów)

poprzez bezprawne wywieranie na nią wpływu i niedopuszczalne w świetle obowiązującego prawa uzależnienie od władzy wykonawczej, czy też określonych wpływów społecznych.

Na koniec podkreślić wypada, że załączone do wniosku dowody, w żaden sposób nie dają dostatecznie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przez panią prokurator przestępstwa z art. 239 § 1 k.k. Twierdzenia wnioskodawcy w przedmiotowym zakresie są wewnętrznym sprzeczne, skoro bowiem pani prokurator nie podjęła praktycznie żadnych czynności mających na celu zweryfikowanie podejrzenia leżącego u podstaw postanowienia z dnia 19 lutego 2015 r. o wyłączeniu materiałów do odrębnego postępowania ze sprawy IV Ds. (...), to nie zachodzi podejrzenie, a tym bardziej uzasadnione, że miała świadomość, że pomaga w ten sposób sprawcom określonego przestępstwa w uniknięciu odpowiedzialności karnej.

Z tych względów Sąd Najwyższy, mając na uwadze dotychczas zgromadzony materiał dowodowy, zmienił zaskarżoną uchwałę w ten sposób, że zezwolił na pociągnięcie prokurator B. B. do odpowiedzialności karnej za czyn określony w części dyspozytywnej niniejszej uchwały.

O kosztach postępowania odwoławczego rozstrzygnięto zgodnie z art. 166 w zw. z art. 135 § 14 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze.